

Науково-теоретична спадщина О.М.Вербицького

Олександра Малійова, асистент кафедри АПЦБС КНУБА¹ (ORCID:0000-0003-2807-0839)

Грінченко Тетяна асистент кафедри АПЦБС КНУБА¹ (ORCID: 0000-0003-3315-2986)

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури, 03037, м. Київ, проспект Повітряних Сил, 31, Україна

АНОТАЦІЯ

У тезах розглядається науково-теоретична спадщина видатного українського архітектора і педагога Олександра Матвійовича Вербицького, чия діяльність справила значний вплив на розвиток архітектурної освіти в Україні, зокрема в Київському інженерно-будівельному інституті (КІБІ). Основні педагогічні принципи Вербицького, такі як синтез інженерних знань та творчості, акцент на практичне навчання, індивідуальний підхід до студентів і соціальна відповідальність архітектора, формували нові покоління українських архітекторів і залишаються актуальними сьогодні.

Ключові слова: Олександр Матвійович Вербицький, архітектура, педагогіка, Київський інженерно-будівельний інститут (КІБІ), синтез інженерних і художніх дисциплін, практичне навчання, індивідуальний підхід, просторове мислення, соціальна відповідальність архітектора, архітектурна освіта, Київська архітектурна школа, науково-теоретична спадщина, містобудування.

1. ВСТУП

Олександр Матвійович Вербицький – видатний український архітектор, педагог і теоретик.[1] чия діяльність мала важливий вплив на формування Київської архітектурної школи.[2]Окрім численних, створених ним архітектурних шедеврів, його педагогічна діяльність у Київському інженерно-будівельному інституті (КІБІ) залишила значний слід і сприяла розвитку нових поколінь київських архітекторів, відомих не тільки в Україні, а й за її межами. Вербицький розробив методологічні основи викладання, які поєднували інженерні знання, мистецькі засади та етичну відповідальність. Його підхід до викладання базувався на гармонійному поєднанні практичних навичок і теоретичних знань, що дозволило студентам сформувати глибоке розуміння архітектури, як професії, що впливає на суспільство.

2. МЕТА

Метою цієї роботи є аналіз науково-теоретичної та педагогічної спадщини Олександра Матвійовича Вербицького в контексті розвитку архітектурної освіти в Україні. Основна увага приділяється методологічним засадам Вербицького до навчання студентів на Архітектурному факультеті КІБІ, його внеску в розробку архітектурних концепцій та його ролі в розвитку та становленні Київської архітектурної школи КІБІ (КНУБА).

3. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ О.М.ВЕРБИЦЬКОГО

Олександр Матвійович Вербицький – знаний архітектор і педагог. Його діяльність вплинула на формування архітектурної освіти в Україні, зокрема через роботу в Київському інженерно-будівельному інституті (КІБІ) – в Київській архітектурній школі.[2]

Синтез інженерних та художніх дисциплін. Вербицький стояв у витоків методології викладання, яка базувалася на інтеграції інженерних знань з творчим архітектурним підходом. Він був переконаний, що архітектор повинен

поєднувати в собі знання інженера і творчого митця, функціональні та естетичні якості у своїх проєктах. Саме цей принцип міг успішно бути впроваджений у ВИШі, який уміщав архітектурний і інженерний напрями в Навчальній програмі, що об'єднувала архітектурно-мистецькі і інженерні дисципліни.[2]

Пріоритет практики у навчанні. Вербицький надавав перевагу практичній підготовці студентів, залучаючи їх до реальних проєктів, що сприяло формуванню професійних навичок ще під час навчання.[3] Навіть після закінчення інституту і отримання диплому архітектора, Олександр Матвійович ратував за отримання будівельного досвіду на будівництві.[6]

Індивідуальний підхід до кожного студента. Викладач прагнув виявити сильні сторони кожного учня та допомагав їм розвивати власний стиль і креативність у проєктуванні. «Характерною рисою у професора Вербицького було те, що він ніколи не нав'язував студенту своїх смаків, а тактовно і разом з тим наполегливо прагнув переконати студента в його помилках. На консультаціях всебічно обговорювалося призначення споруди та прийняте планіровочне рішення. Далі починалося детальне обговорення конструкцій і рішення фасаду. І перш за все О.М.Вербицький вчив досягати максимальної архітектурно-художньої виразності мінімальними конструктивними засобами, вчив конструктивній доцільності. Під час консультації обговорювалась кожна деталь креслення і за кожною лінією зодчий вчив бачити певну конструктивну основу...».[4]

Просторове мислення-як основа архітектурної творчості. Вербицький робив акцент на розвитку у студентів тривимірне бачення будівлі та її взаємодії з навколишнім середовищем. Це допомагало архітекторам проєктувати об'єкти, що гармонійно вписувалися в міський простір.[5]

Етична та соціальна відповідальність архітектора. О.М. Вербицький підкреслював важливість розуміння соціальної ролі архітектури, вчив студентів відповідально підходити до проєктування будівель, які мають відповідати потребам суспільства та покращувати умови життя.

Вплив на розвиток архітектурної освіти в Україні. Вербицький створив методологічну базу для архітектурної освіти в КІБІ, його учні продовжували розвивати ідеї вчителя та ставали провідними фахівцями в галузі української архітектури та архітектурній освіті. «Серед випускників Київського інженерно-будівельного інституту слід відзначити таких відомих архітекторів: А.В.Добровольського, Н.Б.Чмутіну, В.І.Гопкала, Ю.С.Асєєва,, О.Н.Ігнатова, О.І.Малиновського, А.М.Мілецького. Г.М.Слущького та багато інших зодчих, які працювали і працюють зараз в проектних і науково-дослідних організаціях України» та за її межами. [4] с. 24-25

Архітектурно-теоретична спадщина знаного митця. Науково-теоретичната архітектурно-практична спадщинаОлександра Вербицького охоплюють широке коло питань: від будівельних технологій до містобудівного планування та естетики архітектури. Його праці стали основою для багатьох наступних досліджень у галузі архітектурноїспадщини.

Окрім освітньої діяльності, Вербицький розробив низку проєктів для Києва та інших міст, що стали важливою частиною українського архітектурного спадку. Його будівлі відображають баланс між технологічними новаціями та архітектурною виразністю, між тенденціями тогочасності у поєднанні з традиціями.

Рисунок 1. Посвідчення професора Київського будівельного інституту. Фото: Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України [2]

Рисунок 2. Професор О.М.Вербицький разом зі студентами та викладачами кафедри Архітектурного проєктування КІБІ.

4. ВИСНОВКИ

Науково-теоретична спадщина Олександра Матвійовича Вербицького є важливим надбанням, як для української архітектури, так і для Київської архітектурної школи. Його методологічний підхід до навчання молодих архітекторів, що базується на поєднанні інженерних знань, творчої свободи та етичної відповідальності, залишається актуальним і сьогодні. Вербицький виховав покоління архітекторів, формуючи у них просторове мислення, здатність до інновацій та розуміння соціальних аспектів професії. Його практична діяльність як архітектора та науково-педагогічна робота в галузі архітектури залишили глибокий слід у розвитку архітектурного простору України

Список літератури

- [1] Бондаренко Р. І. Вербицький Олександр Матвійович / Р. І. Бондаренко // Енциклопедія історії України: в 5 т. / НАН України, Ін-т історії України; редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – Київ, 2003. – Т. 1: А – В. – С. 478: портр. Коротка біографічна інформація про архітектора. Вміщено портрет.
- [2] Малійова О.В. Становлення київської архітектурної школи кафедри АПЦБС при КНУБА // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб. Вип. 58. К.: КНУБА, 2014.- № 37. - С. 118- 128 (фахове видання)
- [3] Вербицький Олександр Матвійович // Тимофієнко В. І. Зодчі України кінця XVIII – початку XX століть: біогр. довід. / В. І. Тимофієнко; Голов. упр. містобудування та архітектури Київ. міськ. адмін. – Київ, 1999. – С. 68–69. Вміщено коротку біографічну інформацію про архітектора.
- [4] Кохан С. В. О. М. Вербицький – архітектор-педагог / С. В. Кохан, С. К. Кілессо. – Київ: Будівельник, 1966. – 296 с: іл.
- [5] Чепелик В. В. А. М. Вербицький – мастер рационального модерна: (К 100-летию со дня рожд.) / В. В. Чапелик // Строительство и архитектура. – 1975. – № 9. – С. 33-37.
- [6] Ежов В.И. Полвека глазами архитектора. Киев: НИИТИАГ; КНУСА, 2001. С. 174–177
- [7] Вербицький О. М. // Український радянський енцикло-педичний словник: у 3 т. / редкол.: Бабичев Ф. С. (голов, ред.) [та ін.]. – Київ, 1986. – Т. 1. – С. 271.
- [9] Лебедев Г. Архітектор, учений, педагог (до 125-річчя від дня народження О. М. Вербицького) // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. Наук. збірник. – Вип. 7. – Київ, 2000. – С. 241–245.
- [10] Національний музей історії України. – Фонди. – МДМ-728, РД-2598, РД-2599, РД-2601, РД-2604, РД-2609, ТКВ-20754. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 11. – Оп. 1. – Спр. 102, 212, 275, 286–288, 290–302.